

ГРИГОРІЙ ЧУПРИНКА
1879 – 1921

ЧАЙКА

З жалем, з болем
Понад полем
Крик розноситься чайний,
Наче в давні
Дні безславні
Плач рабині
На чужині.

То неначе
Мати плаче
За погубленими дітьми,
Що в неволі
Та в недолі
Зникли в горі,
Зникли в пітьмі.

Плавним льотом
Над болотом
Чайка лине, чайка в'ється —
То з одчаю
Заридає,
То в риданні
Засміється.

ХМАРКИ

Линуть,
Плинуть
Хмарки літні,
Хмарки радісні, блакитні
Розпливаються в повітрі.
Наче фарби на палітрі,
Сяйвом-золотом оточені,
Линуть,
Плинуть,
Поки згинуть,
Позолочені.

Тонуть,
В'януть
Думи чорні,
Мов картинки ілюзорні,
Розпливаються і тліють,
В сяйві соняшнім блідніють
Разом з хмароньками літніми.
Тануть,
В'януть,
Поки стануть
Непомітними...

З ВІКНА

Зимовий етюд

Мов пушинки,
Порошинки,
На покрівлі,
На будівлі
Ніжно падають сніжинки,
Так легенько
Б'ються, б'ються,
Так тихенько
В'ються, в'ються
В сніговій молочній млі,
Мов не хочуть пригорнутись,
Мов бояться доторкнутись
До змертвілої землі —
Там, де квіти,
Первоцвіти,
Де лілеї,
Орхідеї

В світосяйнім колориті
Пишно, ніжно
Розвивались,
Дивовижно
Розцвітались
Під одчиненим вікном,
Там сніжинки,
Порошинки
Обгорнули всі билинки
Сріблом витканим рядном.

ВАЛЬС

I
Стук, стук! Диб, диб...
Ніжно, ніжно,
Дивовижно,
Тонко, тонко, тонкобіжно
Одбивають ноги, ноги
Смілу силу
Перемоги
Божевільний сиплють дріб!
Серед шуму, серед крику
В'ються люди під музику,
В парах, в парах, ріжно, ріжно,
Граціозно, тонко, ніжно
В'ються роєм,
Перебоєм,
Ловлять оргію дзвінку,
І кружляють,
І гуляють в божевільному танку.

II
Стогне бубон, стогне бас;
Ходять пароньки стрункі,
І між ними раз у раз
Дзвонять чароньки дзвінкі.
Щось далеке, щось старе
Всім музика награв,
Душу звуками бере,
Душу в звуках оддає.
Все живе, пливе в шинку:
Юність, щастя... далеч, степ...
Щось своє додав в танку
Так безсоромно вертеп.

Все святе згубив шинок,
Грішне видав за святе,
Знищив юності вінок,
Знищив щастя золоте.

III

Струни розірвані, струни розбещені
Плачуть, мов діти, людьми обезчещені,
Журно ридають, мрійно летять,
Плачуть, розірвані, плачуть, розлажені,
Шумом, весіллям та сміхом ображені,
З горя, з одчаю палко тремтять.
Тихо зникають думи оплакані,
В далеч тікають сни перелякані,
В царство загублене давніх надій;
Серце за ними, мов за родиною,
Тихо, тужливо квилить дитиною,
Плаче й зливається в грі золотій.

IV

Сріблом, променем, червонцем
Сяють, брязкають, летять,
Жартівливо струни дзвонять,
Звуки, ритми перегонять,
То в уяві світять сонцем,
То зірками миготять;
В кожне серце недобите
Щось далеке, пережите,
Спомин щастя, сяйво лле
І од горя оборонцем
Пісня буряна встає:
«Розмахни, махни руками:
Скрипки, флейти, бубон, бас
З новоявленої гами
Сиплють іскорки для нас.
Як шалено дишуть груди
Одбивають ритм серця!
Пийте, пийте для остуди
Всю отруту до кінця!..»

V

Диб, диб! Стук, стук!..
Мов неждано, ненароком,
Полетів за звуком звук,
Всі несуться крок за кроком,

Мов тікаючи од мук;
Мов б'ючись за кращу долю,
Закружилися од болю,
Од отрути, од нудьги;
То німіють, ніби в млості,
То зриваються од злості,
Од знесилля, од ваги
І літають в шумі, в гамі,
Ніби гноми в світлій ямі
Навкруги.

VI

Крик!.. Навколо все поблідло,
Припинилося весілля.
Мов в тумані, світить світло
Серед гвалту божевілля.
Сій, музико!.. Дай простору,
Дай повітря, степу, бору,
Щоб забуть отруту-зілля.
Десь далеко розцвітають
Ніжні квітоньки рожеві...
Солов'ї перелітають
З бору-гаю в сад вишневий...
Чад!.. Отрута тисне груди...
Давні квіти, рідні люди
Гучно крикнуть: де ви, де ви?

УРАГАН

В хмарі, в мареві, диму
Чорну бучу підніму,
Грюкну в полі...
В чистім полі,
На роздоллі
Понесусь над сонним краєм,
Степом, гаєм,
Без розбору,
Піднімуся вгору, вгору
Буровієм, буроломом,
З блиском, з громом,
Все скручу,
Ілом
Пилом
Оточу!..
Дужче, дужче забурую,
Завихрую,

Загремлю,
І над миром
Диким виром
Прошумлю!
Тихі води розхвилюю,
Буйні хвилі рознесу,
Димом небо розмалую
І змарную,
Розруйную
Умираючу красу!..
Смілим іспитом смертельним,
Димом-полум'ям пекельним
Подихну
Вгору, вгору,
Без розбору —
Серед степу, серед бору,
В полі, в морі,
На просторі,
Всі устої, всі підпори
Зворухну!..
(1910)

ДО СВОЇХ

Образ Божий багном не скверніте.

Т. Г. Шевченко

Брате рідний, сестро, нене,
Рідні страдники великі!
Вам не дасть життя шалене
Спочувань своїх вовіки.

Хто вам близький? Хто вам кривний?
Хто на вас в житті похожий?
Вам поклав кумир непевний
Зле тавро на образ божий!

Всі буденні ваші гадки,
Всі сучасні ваші злидні
З болем викинуть нащадки
Горді, вільні й непобідні.

Тільки образ перворідний
Не засяє в ореолі,
Знай, мій роде, люде бідний,
Не помреш без щастя й долі!..

ГЕЙ, НА ВЕСЛА!

Гей, на весла, щоб понесла
Буря човен на простір,
Де свавільний вітер вільний
Гонить хвилі вздовж і вшир!

Там, на морі, на просторі,
Розігнавши млявий сон,
Виллєм муки наші в звуки
Буйним вітрам в унісон.

Там, на волі, на роздолі,
Де здіймаються горби,
Всю отруту нашу люту
Виллєм в море без журби.

Виллєм в море наше горе,
Нашу млявість, нашу лінь.
Гей, на весла, щоб понесла
Буря човен на глибінь!

Ми полинем соколиним
Вільним льотом з берегів,
Роздратуєм, загартуєм
Нашу міць для ворогів.
1909

ПЕРЕМОГА

Як спалахне серце кволе
Палом страчених надій,
Я прийду до тебе, доле,
На страшне криваве поле,
На останній смертний бій.

Все одно я маю рану,
Рану смертного жалю,
Так на бій я сміло стану,
Гучно висловлю догану,
Хоч тебе і не зломлю.

Я не гнусь, мов раб, під гнітом,
Доле, мачухо лиха,
Знай — з тобою, з цілим світом
Я поб'юсь з лицем одкритим
Проти злості і гріха.

Смерті в очі я загляну,
Жах могильний я стерплю,
Все одно я маю рану
Нестерпучу, нездолану,
Рану смертного жалю.
1911

ДЗЕНЬКИ-БРЕНЬКИ
(Поетичний жарт)

Викликає ясний дух
Вірш легесенький, як пух,
Вірш, як усміх неньки,
Вірш маленький,
коротенький,
Без задуми, без вагання,
Без кохання, без благання.
І серденьку легко-легко,
Бо прогнали сум далеко
Дзеньки-бреньки.
Ллються, в'ються
І сміються
Дзеньки-бреньки,
Різнотонні,
Різнодзвонні,
Солоденькі,
Золотенькі
Життєві брехеньки.
1909

НЕ КОХАНОК ЧОРНООКИХ...

Не коханок чорнооких,
Запалительок сердець,
Я співець степів широких.
Краю рідного співець...

Той, хто волю занехає.
Хай хоч в золоті лежить.
Хоч царівну хай кохає,
А не буде в щасті жити...

Хто ж забуде край свій рідний,
Так про того і пиши:
То такий, як старець бідний,
І нема в його душі...

Хто ж мовчить, чий край в неволі,
Стогне в горі та в біді,
Той — дурна трава на полі
Або погань в череді.

ЛЬОДОЛОМ

Без упину, без втоми
В бурі, в гromі.
В льодоломі,
З-під зимової кори
Міцно вирвався Дніпр старий!

Крига кригу
Серед бігу
Ламле, кришить в купи снігу,

В гори льоду!.. Дніпр реве —

То він бореться й живе,
Царство сонне
Тане, тоне,
Бо прийшла весна...
Хто ж могутній забороне

Встати й нам од сна?
1909